

Ulighed

De rigeste tjener mere og mere, mens de fattigste halter bagud

De seneste 30 år er uligheden vokset støt, og de rigeste har haft en indkomstfremgang, der er væsentlig højere end resten af befolkningen. I dag råder de 10 pct. rigeste danskere over mere end en femtedel af den samlede indkomst i Danmark. Særligt siden starten af 00'erne har polariseringen taget fart. Mens indkomsten for de rigeste 10 pct. af danskerne er vokset med ca. 30 procent siden 2003, så har de fattigste 10 pct. fået færre penge mellem hænderne og dermed oplevet en decideret tilbagegang i realindkomsten. Hvis Danmark skal leve op til FN's netop vedtagne bæredygtighedsmål, skal vi markant ændre den måde, indkomsterne fordeler sig på.

af Analysechef **Jonas Schytz Juul**

19.oktober 2015

Analysens hovedkonklusioner

- Uligheden er vokset siden midten af 90'erne, men over de seneste ti år er stigningen i ulighed taget til. I dag (2013) råder de 10 pct. rigeste danskere over 22,5 pct. af den samlede indkomstmasse.
- Fra 2003 til 2013 har de fattigste 10 pct. af danskerne oplevet en decideret tilbagegang i realindkomsten. De fattigste 10 pct. af befolkningen er den eneste befolkningsgruppe, der har fået en lavere real indkomst.
- FN har netop vedtaget bæredygtighedsmål for 2030. Mål nr. 10 handler om at mindske uligheden, herunder at sikre at indkomstfremgangen for de 40 pct. med lavest indkomst i landet er større end indkomstfremgangen for hele befolkningen.
- Politiske instrumenter som integrationsydelse og kontanthjælpsloft er initiativer, der går i den stik modsatte retning. Danmark skal ændre kurs, hvis vi skal bryde den stigende polarisering.

Kontakt

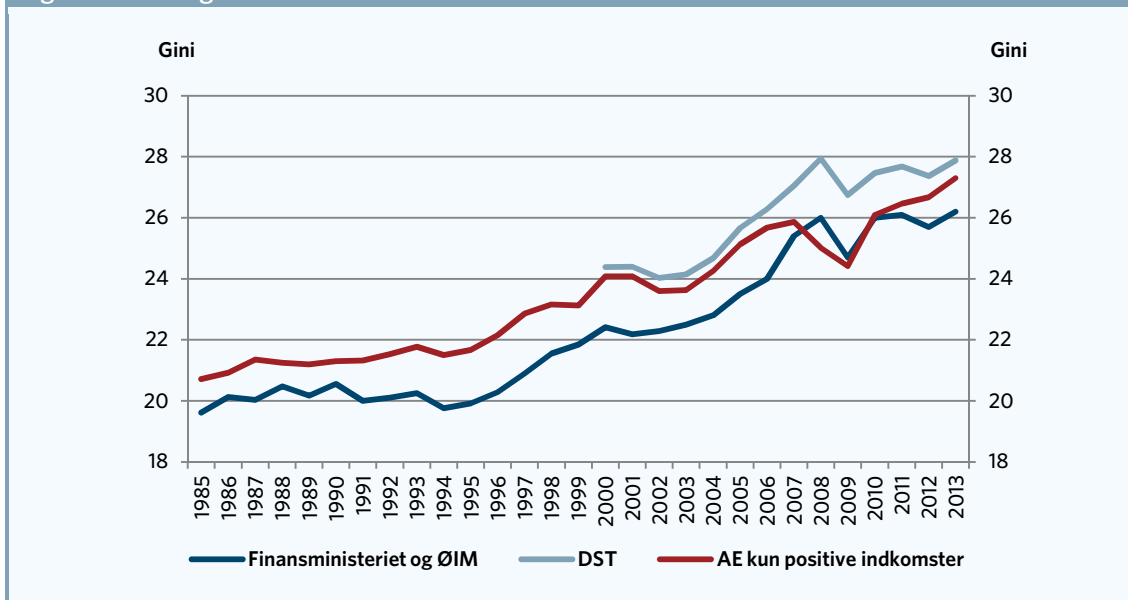
Analysechef
Jonas Schytz Juul
Tlf. 33 55 77 22
Mobil 30 29 11 07
jsj@ae.dk

Kommunikationskonsulent
Sarah Steinitz
Tlf. 33 55 77 16
Mobil 28 68 34 60
ss@ae.dk

Uligheden er vokset støt siden midt 90'erne

Fra 1985 til 2013 er uligheden vokset i Danmark. Ifølge Finansministeriets opgørelse er Gini-koefficienten steget fra et niveau på omkring 20 i midt 1990'erne til omkring 26 i 2013, som er det nyeste år, man kan få data fra. Der er altså tale om en stigning i ulighed på 6-7 point – svarende til godt 30 pct. – fra midthalvfemserne til i dag. Udviklingen i ulighed målt ved Gini-koefficienten er vist i figur 1.

Figur 1. Udvikling i Gini-koefficient

Anm.: I AE's beregning er der et mindre databrud i opgørelsen af den disponible indkomst i år 2000 da definitionen af Danmarks Statistiks disponible indkomst ændres. Der indgår kun familier med positive ækvivalerede disponible indkomster i AE's beregning.

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriet, Økonomi og Indenrigsministeriet, Danmarks Statistik

I figuren er der både vist udviklingen ifølge Finansministeriets (og Økonomi- og Indenrigsministeriets) opgørelse, Danmarks Statistiks opgørelse samt AE's beregninger på Danmarks Statistiks indkomstdata. AE's opgørelse bygger på samme tal som Danmarks Statistik – men ser bort fra negative indkomster¹.

Som det ses af figuren, følger Gini-koefficienterne den samme udvikling i de tre opgørelser. At niveauerne er lidt forskellige skyldes forskelle i den måde, man gør indkomster op på i Finansministeriet og i Danmarks Statistik, jf. boks 1.

Boks 1. Forskelle i Gini-opgørelsen fra Finansministeriet og Danmarks Statistik

Danmarks Statistiks opgørelse af Gini-koefficienten er offentliggjort i Statistisk Tiårsoversigt 2015 og er dannet på deres nyeste indkomstbegreb for ækvivaleret disponibel indkomst for perioden 2000-2013. Niveautet ligger i denne opgørelse ca. et par point over opgørelsen fra Finansministeriet. Ifølge Danmarks Statistik er Gini-koefficienten på 28 i 2013, mens den ifølge Finansministeriet er på 26. Begge opgørelser er lavet på detaljerede registeroplysninger, og der tages udgangspunkt i den ækvivalerede disponible indkomst. Når der alligevel er forskel i opgørelserne, skyldes det bl.a., at opgørelsen af den disponible indkomst ikke er ens. Der bruges ikke samme beregnet lejeværdi af egen bolig, og familiebegrebet og husstand-sækvivaleringen er forskellig. Uanset disse forskelle i opgørelsesmetode, så er udviklingen i uligheden i de to opgørelser meget ens, selvom niveauet altså er højere i Danmarks Statistiks opgørelse.

¹ Et bidrag til den stigende ulighed lige omkring krisens udbrud i 2008 er en relativt stor stigning i antallet af personer, som har store negative indkomster (fx selvstændige med underskud i virksomheden). Selvom disse personer i antal udgør en relativ lille gruppe, påvirker det beregningen af Gini-koefficienten uforholdsmæssigt meget i kriseårene.

I et internationalt perspektiv er uligheden i Danmark forholdsvis lav – især hvis man bruger OECD's opgørelse. Ifølge Eurostat er Danmark dog ikke blandt de allermest lige samfund i Europa. Mange af de lande, vi har normalt sammenligner os med, har en lavere ulighed, fx Sverige, Norge, Island, Belgien og Østrig.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik (2015)

Selv om Danmark i international sammenhæng stadig har en relativ ulighed, er uligheden målt ved Gini-koefficienten altså steget markant i Danmark over de senere år. Særligt i årene op til krisen.

Som det fremgår af figur 1, var der i 2008 et solidt knæk i uligheden, hvilket skyldes, at nogle af dem med de største formuer mistede flere penge end dem med lille eller ingen formue. Siden krisen er uligheden vokset igen. Som det ses af de forskellige Gini-beregninger i figur 1 ligger uligheden nu omkring niveauet fra før krisen – eller en smule højere.

Bag om den stigende ulighed

Ved at se på, hvordan indkomsten fordeler sig i forskellige befolkningsgrupper, kan man få en forståelse af, hvad der har drevet stigningen i ulighed.

I tabel 1 er befolkningen opdelt i ti lige store grupper (deciler) efter størrelsen af deres indkomster. I tabellen er der set på, hvor stor en del af den samlede indkomstmasse hver gruppe har. Hvis der var en helt lige indkomstfordeling, ville alle ti grupper have 10 pct. af den samlede indkomstmasse. Af tabellen ses det, at de rigeste grupper i samfundet i dag står for en større del af den samlede indkomst i landet, mens middel- og arbejderklassen samt de fattigste tegner sig for en mindre del indkomstmassen.

I dag (2013) råder de 10 pct. med lavest indkomst over 3,6 pct. af den samlede masse af disponibel indkomst (indkomst efter skat). I løbet af hele perioden 1985-2013 er denne andel faldet fra 4,2 pct. til 3,6 pct. Altså et fald på 0,6 pct. point, eller hvad der svarer til næsten 15 pct. Samtidig har de 10 pct. med de højeste indkomster en andel af den samlede indkomst efter skat på 22,5 pct. Denne andel er steget fra 17,9 pct. i 1985 til 22,5 pct. i 2013. Dvs. en stigning på 4,6 pct.point, svarende til knap 26 pct.

Tabel 1. Indkomstandele fordelt på deciler, ækvivaleret disponibel indkomst

	1985	2013	Forskel	Relativ forskel
	Pct.	Pct.	Pct.point	Pct.
1. decil (Fattigste 10 pct.)	4,2	3,6	-0,6	-14,1
2	6,5	5,6	-0,8	-12,9
3	7,5	6,6	-0,9	-11,7
4	8,4	7,5	-0,9	-10,6
5	9,2	8,4	-0,8	-8,4
6	10,0	9,4	-0,6	-6,1
7	10,9	10,5	-0,4	-3,6
8	12,0	11,9	-0,1	-0,7
9	13,4	13,9	0,5	3,4
10. decil (Rigeste 10 pct.)	17,9	22,5	4,6	25,6
Gennemsnit	10,0	10,0	0,0	0,0

Anm: Kun familier med positive ækvivalerede disponible indkomster er med. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check. Kun fuldt skattepligtige er medregnet. 1. decil betegner de ti procent af befolkningen, der har de laveste indkomster, mens 10. decil betegner de 10 pct. med størst indkomster.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Som det ses af tabellen, er det kun befolkningsgrupperne i 9. og 10. decil – altså de 20 pct. af befolkningen med højeste indkomster, som har oplevet en stigning i indkomstandelen siden 1985. De resterende otte deciler har alle oplevet tilbagegang.

Denne udvikling er med til at drive stigningen i Gini-koefficienten. Af tabellen er det også værd at bemærke, at de laveste deciler har oplevet det største relative fald i andelen af den samlede indkomst. Det vil sige: De fattigste grupper sidder i dag på en betydelig mindre del af den samlede indkomst, end de gjorde i 1985. Og jo lavere indkomst man har, des større tilbagegang har man oplevet.

Det er vigtigt at understøtte, at faldet i indkomstandele ikke skal tolkes sådan, at der har været et reelt fald i indkomsterne. Siden 1985 har alle indkomstgrupper oplevet en real stigning i deres indkomst målt i kroner og ører. Det ses af tabel 2, som viser den reale indkomstudvikling fra 1985-2013. Dog er indkomsterne steget markant mere blandt de rigeste end blandt de fattigste.

Den reale indkomstudvikling fra tabel 2 er gengivet i figur 3. Man kan se på figuren, at indkomstudviklingen de senere år har været mærket af krisen. De 10 pct. med de højeste indkomster har haft særligt store tab i 2008 og 2009 – bl.a. som følge af store fald i formueindkomsterne. I dag er det tabte genvundet igen, og indkomsten for de rigeste 10 pct. ligger nu et godt stykke over niveauet fra før krisen.

Det er ikke tilfældet for de 10 pct. med de laveste indkomster. Her har der reelt været et fald i indkomsten fra 2007-2013 – på trods af, at familier med negative indkomster ikke indgår i opgørelsen. De fattigste danskere er altså blevet fattigere siden krisen, mens de rigeste er blevet rigere. Gennemsnitsdanskeren har oplevet en real stigning i indkomsten fra 1985 til 2010, men indkomsten er ikke steget reelt siden 2010.

Tabel 2. Indkomstudvikling 1985-2013, ækvivaleret disponibel indkomst

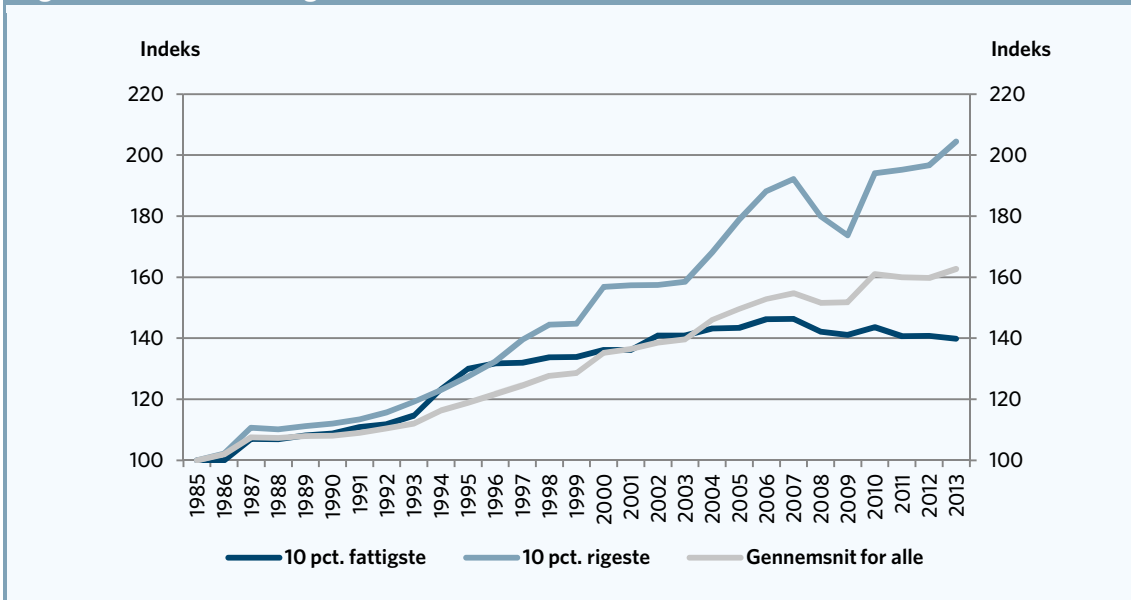
	1985	2013	Ændring	Ændring i pct.
		1.000 kr.		Pct.
1. decil (Fattigste 10 pct.)	64,0	89,5	25,5	39,8
2	98,0	138,8	40,9	41,7
3	113,1	162,6	49,5	43,7
4	126,5	184,1	57,6	45,6
5	138,9	207,0	68,1	49,0
6	151,2	230,9	79,7	52,7
7	164,5	258,0	93,5	56,8
8	180,6	291,9	111,2	61,6
9	203,2	341,8	138,6	68,2
10. decil (Rigeste 10 pct.)	271,0	554,0	283,0	104,4
Gns	151,1	245,9	94,8	62,7

Anm: Tabellen viser real indkomstudvikling 1985-2013 i faste 2015-priser. Kun personer med positive ækvivalerede indkomster indgår. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Ser man på de store linjer i indkomstudviklingen siden 1985, er billedet, at indkomstfremgangen for de rigeste, de fattigste og for gennemsnitsdanskere følges nogenlunde ad fra 1985 og frem til midten af 1990'erne. Herefter er indkomststigningerne for de rigeste stukket af. Mens de rigeste 10 pct. har fået mange flere penge mellem hænderne de senere år, har gennemsnitsdanskere set en mindre indkomstfremgang, og de fattigste 10 pct. af danskerne har faktisk oplevet en real tilbagegang.

Figur 3. Indkomstudvikling

Anm: Figuren viser den reale indkomstudvikling fra 1985 til 2013 og graferne er indekseret efter 1985. Kun familier med positive ækvivalerede disponible indkomster er med. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check. Kun fuldt skattepligtige er medregnet. Indkomster er omregnet til faste priser med forbrugerprisindekset.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

De sidste ti år er de fattigste blevet fattigere

Indkomstudviklingen målt realt fra 2003-2013 er vist i tabel 3. Som det ses af tabellen, er de fattigste 10 pct. af befolkningen den eneste befolkningsgruppe, der har fået en lavere real indkomst. De resterende ni deciler har oplevet indkomstfremgang. Som det også ses, er den reale indkomstfremgang større, jo rigere indkomstgruppe man ser på. De rigeste 10 pct. har i 2013 en indkomst, der er omkring 30 procent større, end den var 10 år tidligere. Det er den høje indkomstfremgang i de øverste deciler, som har betydet, at deres andel af den samlede indkomstmasse er steget markant gennem de senere år.

Kort sagt er der de sidste ti år blevet en markant større forskel på top og bund, og forklaringen er, at personerne i toppen af indkomstpyramiden har haft en stor samlet indkomstfremgang, mens de fattigste har oplevet en real tilbagegang i indkomsten.

Tabel 3. Indkomstudvikling 2003-2013

	2003	2013	Ændring	Ændring i pct.
		1.000 kr.		Pct.
1. decil (Fattigste 10 pct.)	90,1	89,5	-0,7	-0,7
2	128,4	138,8	10,5	8,2
3	147,9	162,6	14,7	10,0
4	166,4	184,1	17,7	10,6
5	184,4	207,0	22,6	12,3
6	202,7	230,9	28,2	13,9
7	223,5	258,0	34,5	15,4
8	249,6	291,9	42,3	16,9
9	287,6	341,8	54,2	18,9
10. decil (Rigeste 10 pct.)	429,6	554,0	124,4	29,0
Gennemsnit	211,0	245,9	34,8	16,5

Anm: Tabellen viser indkomstudvikling 2003-2013 i faste 2015-priser. Kun personer med positiv ækvivaleret disponibel indkomst indgår. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

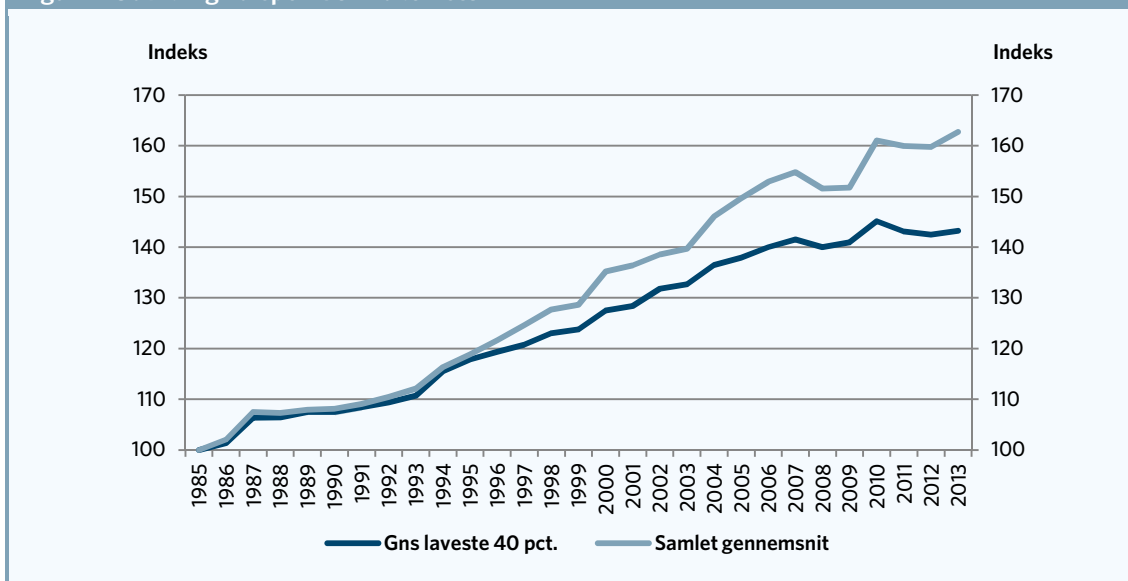
Danmark har ikke levet op til FN-målet de senere år

FN har netop vedtaget nye bæredygtighedsmål, kaldet FN-2030-målene. Mål nummer 10 handler om at reducere den økonomiske ulighed mellem lande og inden for landet. Under dette mål er der en specifik målsætning om, at indkomstfremgangen for de 40 pct. med de laveste indkomster skal være større end indkomstfremgangen for hele befolkningen.

Ser man på historiske danske data, så har dette ikke været tilfældet siden 1985, jf. figur 4. Som det ses af figuren, har indkomststigningen for de 40 pct. med lavest indkomst særligt i løbet af de sidste ti år været markant mindre end for hele befolkningen.

Mens den gennemsnitlige indkomstfremgang for hele befolkningen har været på godt 60 pct. fra 1985 til i dag, så har den for de 40 pct. med lavest indkomst været på godt 40 pct. Det ses af tabel 4.

Figur 4. Udvikling i disponibel indkomster

Anm: Figuren viser den reale indkomstudvikling fra 1985 til 2013 og graferne er indekseret efter 1985. Kun familier med positive ækvivalerede disponible indkomster er med. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check. Kun fuldt skattepligtige er medregnet. Indkomster er omregnet til faste priser med forbrugerprisindekset.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

I løbet af de seneste ti år har indkomstfremgangen for hele befolkningen som helhed været på næsten 17 pct., mens den for de 40 pct. med lavest indkomst i gennemsnit er steget knap 8 pct. Det ses af tabel 5. Forskellen mellem indkomstfremgangen for de 40 pct. med lavest indkomst og hele befolkningens indkomstfremgang er således blevet større de seneste ti år. Fra en faktor 2:3 set over hele perioden til en faktor 1:2 de seneste ti år.

Den øgede forskel mellem indkomsterne skyldes, at de ti pct. med de laveste indkomster har haft en indkomstnedgang i de sidste ti år, mens de ti pct. med de højeste indkomster har haft en gennemsnitlig vækst på næsten 30 pct. i de sidste ti år. Det fremgik af tabel 3.

Tabel 4. Indkomstudvikling 1985-2013

	1985	2013	Forskel	Relativ forskel
		1.000 kr.		Pct.
Gns laveste 40 pct.	100,4	143,7	43,4	43,2
Samlet gennemsnit	151,1	245,9	94,8	62,7

Anm: Tabellen viser real indkomstudvikling 1985-2013 i faste 2015-priser. Kun personer med positive ækvivalerede indkomster indgår. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Tabel 5. Indkomstudvikling 2003-2013

	2003	2013	Forskel	Relativ forskel
		1.000 kr.		Pct.
Gns laveste 40 pct.	133,2	143,7	10,6	7,9
Samlet gennemsnit	211	245,9	34,8	16,5

Anm: Tabellen viser real indkomstudvikling 1985-2013 i faste 2015-priser. Kun personer med positive ækvivalerede indkomster indgår. For 2010-2013 er afgrænsningen lavet ekskl. grøn check.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Den store forskel i indkomstudviklingen i de sidste ti år for toppen og bunden slår altså også ud i FN-målet. Skal Danmark leve op til denne del af FN's 2030 mål kræver det en helt anden udvikling i indkomsterne for dem med lavest indkomst, end man har oplevet i de sidste ti år.

De seneste tiltag fra regeringen – integrationsydelse på et beløb omkring SU-niveau og et nyt kontant-hjælpsløft – går i den helt forkerte retning. Danmark skal til at ændre kurs, hvis vi skal nå FN-målet om mindre ulighed.

Vi skal især satse på at løfte uddannelsesniveaet i de lavere indkomstgrupper. I Danmark er der knap 12.000 unge, der som 25-årig stadig ikke har fået en ungdomsuddannelse. Størstedelen af disse kommer fra de socialt dårligst stillede familier. Det er vigtigt, at vi ikke "taber" unge efter folkeskolen.

Samtidig bør vi satse på at opkvalificere flere af de ufaglærte på arbejdsmarkedet. Et uddannelsesløft og en uddannelse i det hele taget vil være en vej til en større indkomst for mange personer i lavindkomstgrupperne.